

## A SZOVJET BIRODALOM ÖSSZEOMLÁSA

### A PERESZTROJKA (átalakítás) és GLASZNOSZTY (nyilvánosság)

- Brezsnyev, Andropov, Csernyenko
- 1985. Gorbacsov – 55 éves!!
- Peresztrojka: nem történt változás sem a gazdaságban, sem a társadalomban
- Glasznosztj: óriási volt a hatása az addig tabunak számító információk nyilvánosságra hozatala (pl.: afgán háború, stb)
- Cél: életszínvonal romlásának a megállítása
- Fegyverkezés csökkentése, szovjet csapatok kivonása a megszállt területekről
- Tárgyalások Reagan- amerikai elnökkel, majd Bush-sal
- Deklarálja a Brezsnyev-doktrína feladását (Málta)

### A KELET-KÖZÉP-EURÓPAI SZOCIALISTA RENDSZEREK VÁLSÁGA

- A csatlós államok kísérletei a szocialista tömbből való kiválásra: dezintegráció
- (ellentétes a Nyugat-Európában zajló integrációs folyamattal)
- 1953. NDK
- 1956. 1970. 1980. Lengyelország
- 1956. Magyarország
- 1968. Csehszlovákia
- nyolcvanas évek második fele: súlyos gazdasági válság
- Válaszok: Románia – fizetési politika – köv.: teljes nyomor
- Magyarország, Lengyelország – további külföldi hitelek felvétele – ezt azonban életszínvonal-emelésre fordították

### A KELET-KÖZÉP-EURÓPA FELSZABADULÁSA

- Változások a SZU-ban + peresztrojka ⇒ oldódott a félelem a csatlós államokban is
- A fordulat éve: 1989.
- 1989. szeptember: Magyarország megnyitotta a határait a nyugati menekültek előtt
- köv.: nov.: NDK összeomlása – 1990. a két NO egyesült
- A kommunista vezetés lemondott mindenhol – szabad választások kiírása
- Vér nélküli hatalomátvétel: Csehszlovákia, Románia, Bulgária, Magyarország, Lengyelország
- Magyarországon és Lengyelországban a „reformkommunisták” vették kezükbe az átalakítást irányítását
- Gorbacsov: kivonult Közép-Kelet-Európából
- 1989. dec. Gorbacsov és Bush megállapodása: "a fegyverkezési versenyt, a bizalmatlanságot, a lélektani és ideológiai küzdelmet mind át kell adni a múltnak."
- Románia: fegyveres népfelkelés, puccs – 1989. december
- De: a kommunisták jelentős pozíciókat őriztek meg, a választási vereségük ellenére
- 1991. a KGST és a Varsói Szerződés megszüntetése és a szovjet csapatok kivonása

### KELET-KÖZÉP-EURÓPA A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN

- Gazdasági problémák: a piaci viszonyokhoz való alkalmazkodás nehézségei
- Állam szerepe csökken, privatizáció
- Vagyonhiányok, munkanélküliség, feketegazdaság
- Nemzetiségi ellentétek
- 1993. Csehország és Szlovákia kettéválása

- Jugoszlávia: Délszláv háború: 1991-2006.
- Oka: agresszív szerb terjeszkedő politika és a szerb, horvát, bosnyák és albán nacionalizmus
- 1991. a tagköztársaságok deklarálták a függetlenségüket ⇒ helyi szerbek lázadása Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában
- A délszláv háború során a korábbi szocialista Jugoszlávia] felbomlott (1992-re), a tagköztársaságokból független államok jöttek létre. Jugoszlávia (Szerbia és Montenegró), Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Horvátország és Szlovénia teljesen önállóan működtek tovább.
- a legvéresebb fegyveres konfliktus volt Európa területén a II. világháború óta
- a halálos áldozatok száma meghaladja a 300.000-et és egymilliónál is többen vannak azok, akik elhagyni kényszerültek szülőföldjüket
- etnikai tisztogatás – 1995. srebrenicai mészárlás: 8000 fegyvertelen boszniai muzulmán, főleg 12 és 80 év közötti férfiakat végeztek ki
- 1998. a koszovói albánok fegyveres felkelése – válaszképpen a szerbek tömegesen mészárolták a civil lakosságot
- (Kosovó: Albániával határos Szerbiához tartozó tartomány, a lakosság 90%-a albán)
- 1999. NATO légioffenzíva Jugoszlávia ellen
- Köv.: Szerbia feladta a tartományt
- 2001. Slobodan Milosevic letartóztatása
- 2006. Szerbiától elszakad Montenegró
- A problémák megoldása: Európai Unióhoz és a NATO-hoz való csatlakozás

#### A SZU SZÉTESÉSE

- Gazdasági és nemzetiségi problémák súlyosbodása ⇒ Gorbacsov népszerűsége csökkent
- a Balti államok elszakadási törekvései ellen fegyveresen lépett fel
- köv.: puccskísérlet Gorbacsov félreállítására – sikertelen
- de: pár napig senki sem tudta, kinek a kezében van az atomrakéták indítókódja
- köv.: a szovjet vezetés elismerte a Balti államok függetlenségét
- Jelcin köztársasági elnök: saját irányítása alá vonta a fegyveres erőket, a sajtót és az állami nagyvállalatokat
- 1991. december: a SZU megszűnése – FÁK (Független Államok Közössége) létrehozása: Ukrajna, Belorusszia és Oroszország megállapodása
- a kommunista párt betiltása
- Problémák: elmaradottság, hatalmas vagyoni különbségek, nemzetiségi ellentétek

#### A KÖZEL-KELETI KÉRDÉS

- 1978. Camp David-i egyezmény: Szadat egyiptomi elnök és Menahem Begin izraeli miniszterelnök
- köv.: PFSZ jelenti a problémát (Palesztin Felszabadítási Front)
- 1969-től: Jasszer Arafat
- 1987. Intifáda: palesztin felkelés a megszállt területeken
- a SZU megszűnésének következménye: megszűnt Szíria és a palesztinok támogatása
- 1993. oslói megállapodás: - a szidók megkezdték a megszállt területek kiürítését
- de: 1995. Jichak Rabin izraeli miniszterelnök meggyilkolása
- köv.: 2000 – 2. intifáda kezdete